

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsiuntimu:
 Rusijoje (kuvertuose) 6 rubl.,
 Prusuose 4 auks.,
 Amerikoje ir kitur 5 auks.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
 ištiesą eilutė smulkaus
 rašto, kaštuoja
 60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Dėl klausymo apie alfabetą Lietuviams.

G. Ginken'o (iš rusiško laikraščio „Živaja Starina“).

Nors trisdešimts metų jau sukako, kaip vyriausybė davė lietuviams rusišką alfabetą, lenkišką-gi (? ← lotynišką), kuri jie vartojo per tris šimtus su viršum metų, uždraudė ir per visą šią laiką (t. y. per 30 metų) persekiujo, vienok lietuviško alfabeto dalyką galima vadinti klausymu ir da-gi laikyti šią klausymą per itin gyvą ir svarbų Rusijos reikalams. Dėl šitų reikalų galima džiugtis, kad tas alfabeto dalykas dar ne teip stovi, juog negalima būtų laikyti jo per klausymą.

Vyriausybė, uždraudama lietuviams vartoti lenkišką alfabetą, paskui-gi ir tiesiog lotynišką, ir įvesdama į jo vietą rusišką alfabetą, norėjo atitolinti lietuvius nuo lenkų ir jų įtekmės ir kuogreičiausiai surusinti Lietuvą, t. y. suartinti lietuvius su rusais, sugimnia-vus juos per bendrą alfabetą. Ir kas-gi pasiekta? Po trisdešimties metų, visokių bandymų regime tiesiog priešingas pasekmes, visai negeistinas rusams. Svarbiausias pasekmes noriu trumpai išrodyti šitam straipsnelyje ir išaiškinti pamatinę jų priežastį.

Rusiškas alfabetas, įvestas į lietuvišką literatūrą, ikišiol visai neprigijo Lietuvoje, nors administracija ir rupinosi juo energiškai ir visokiu būdu. Lietuviškas knygas, spausdintas šituo alfabetu, lietuviai skaito tik tai eidami į mokslą (t. y. sodžių mokyklose ir gimnazijose), iki esti mokyklose; peržengę mokyklos slengstį, jie nevartoja jų ir žmonės ikišiol vadina rusišką alfabetą „rusiškoms litaromis“, sulygindami jį su lotynišku alfabetu, kuri vadina „lotyniškoms litaromis“. Lietuviai noriai rašo rusiškai, da-gi mėgsta pasigirti tuo ir tiesiog, kaip moka rusišką kalbą, bet lietuviškai rašo rusiškoms litaromis tik tai prievartos. Pavyzdžiui imant, kareiviai, taikydami pačioj Rusijoje, rašo laiškus savo giminėms tiesiog rusiškai, bet niekad nerašo lietuviškai rusiškoms litaromis. Keliaujant man po Lietuvą, žmonės noriai sekė man pasakas, pasakoję prietarus ir tt. dėlto, kad aš užrašinėju čekišku alfabetu, ir labai stebėjosi, kad teip greitai ir gerai rašau

lietuviškai „lietuviškoms (!) litaromis“; iš pradžių-gi, kada buvau bandęs užrašinėti rusiškoms litaromis, ant manęs labai šnairavo, ir man sunku buvo ką nors gauti nuo žmonių.

Šitai parodo, juog lietuviai laiko per lotynišką alfabetą netik lenkišką, bet kiekvieną alfabetą, kuris yra kilęs iš lotyniško alfabeto.

Štai dar vienas pavyzdys. Keliaudamas po Lietuvą, turėjau su savim lietuviškas knygas Leskin'o ir Brugman'o „Litauische Volkslieder und Märchen“, spausdintas mokslo priimtu lotynišku alfabetu. Turėjau net stebėtis, kaip džiaugėsi visi lietuviai, kurie tik žiūrėjo ir vartė šitas knygas. Vienas visų gerbiamas senukas, ūkininkas, net apsiasarėjo laikydamas jas rankose, kitas-gi ūkininkas, turtingas ir dorus žmogus, labai pasė manęs, kad perleisčiau jam šitas knygas, ir da-gi sakėsi, kad su mielu noru jis pavogtų jas nuo manęs.

Lietuviai teip labai prisirišę prie lotyniško alfabeto ir nekenčia rusiško dėlto, kad jie — katalikai ir fanatiškai myli savo tikėjimą. Lotyniškas alfabetas — tai katalikų alfabetas, kaip kirilica — pravoslavų alfabetas. Nė vienas lietuvis nesineštų į bažnyčią ir namieje nesimelstų ant knygu, spausdintų rusiškoms litaromis, nors jos būtų parašytos gražia lietuviška kalba ir būtų tikrai katalikiško turinio. Tokios knygos yra laikomos per iškeiktas. Ypačiai fanatiškos yra šitam dalyke moteris, nors, tiesa, jos visur tokios tikėjimo dalykuose. Lietuvių nė negalima kaltinti už tai ir versti, kad jie melstųsi ant knygu, kurias jie, kaip katalikai, laiko per ęretiškas, kaip negalima versti rusų pravoslavų sodietį arba ir pirklių, ypačiai-gi starovierą; kad vartotų šventas ir mišioms reikalingas knygas, spausdintas lotyniškoms litaromis. Lietuvys-gi, pagal fanatizmą, galima sulyginti ypač su starovieru, kuris reikiant galėtų sudeginti savę dėl Dievo garbės. Todėl galima numanyti, kokią įspandą daro ant lietuvių vertimas, kad jie priimtų rusišką alfabetą, draudimas, konfiskacija ir deginimas knygu (tarp jų daugybės maldaknygių!), spausdintų lotyniškoms litaromis.

Atsiminkime, juog lietuviai teip-gi mato, kad kitos tautos, Rusijoje gyvenančios, kaip antai vokiečiai, lenkai ir da-gi žydai, kurie

ciulbia Lietuvos švyns, turi savo spaudą ir gali naudotis iš jos pagal įstatymus. Toks nurodymas priguli ne man, tik vienam ukininkui lietuviui. „Mes našlaičiai, mes užmiršti“, sakė jis: — „mes negalime turėti nė knygų, nė laikraščių, ir turime arba nieko neskaityti arba peržengdami įstatymus brangiai pirkti knygas, išleidžiamas užsieniuose. Ciesorius paleido mus iš lenkų jungo, bet užtai dabar mes velkame drasišką jungą.“

Prie tokių sąlygų, be abejo, lietuviai negali ištikėti rusams, linkti prie viso, kas rusiška, ir teip-gi prie skaitymo rusų laikraščių ir knygų; kiekvieną rusą jie papranta laikyti per spieglį, kuris jiesko drądziamųjų knygų, spausdintų lotyniškoms litaromis. Šitai ir aš pats patyriau, sulyginamai, nedaug, nors ir turėjau rekomenduojamų laišku.

Kad ne tas nelaimingas alfabetas, tai lietuviai būtų viena iš romiausių tautų Rusijoje. Bet štai mes, rusai, dėl menkutėlės priežasties, visai savotiškai išsaukiame ir kurstome neištikėjimą ir gimdomė tokius jausmus, juog persekiojamieji turi nekėsti mūsų, kaip persekiotojų, ir tai darome tarp tokios tautos, kuri neturi nė natūrališką, nė istorišką priežasčių ir, rasi, nė kokių priežasčių, kad nekėstų mūsų. Tai-gi mes, rusai, patys darome ir krečiame dirvą piktai propagandai ant savęs ir vyriausybės, propagandai, kokią varo užsienių spauda, drumsčianti romių ukininkų Lietuvą. Mes patys verčiame lietuvius, kad jie paslapčia gabentų iš užsienių knygas, brangiai už jas mokėdami ir nė kartą užsitraukdami ant savęs nelaime, ir tai tokius iš lietuvių, kurie yra drąsesni ir turtingesni, kitus-gi neturtėlius ir atsargius arba tik baimingus žmones verčiame vartoti lenkiškas maldaknyges, skaityti lenkų gazietas ir išstruotus laikraščius ir tokiu būdu stumiami juos nuo savęs prie lenkų, patys padėdami sulenkėti romiausiems Lietuvos elementams. Sunku visa tai matyti, jausti ir suprasti rusui, dėl kokio, iš tiesos, mažmožio visa tai išeina — dėl alfabeto! Kaip-gi geistina būtų, kad lietuviai suprastų, juog rusai — visai nepriešingi jų tikėjimui ir tautai ir juog bičiulystės ir morališko susėlpimo reikėtų jieskoti ne užsieniuose, ne pas prusus, ne pas lenkus, bet tik pas rusus! Man ištikro rodosi, juog kiekvienas, kas-tik pažūrėtų į dalyką tiesiog, su atide ir rimtai apsvarstyti jį, sutiktų, juog čia aš nieko nepridėjau, ir kam brangus yra Rusijos reikalai, tas drauge su manim norės, kad dėl jos naudos ir garbės kuogreičiausiai numestų uždraudimą lietuviams vartoti lotynišką alfabetą ir leistų jiems turėti savo pigų laikraštį Kaune arba Vilniuje, savo pigias

maldaknyges, kalendorius ir kitas knygas. Tokiu būdu būtų atimtas stipriausias įnagis nuo Rusijos priešininkų užsieniuose ir būtų tykai atkariauta nuo jų propagandos dirva. Lenkų-gi spaudą tada lengvai išvartytų lietuvių spauda. Dabar dar ne vėlu teip išristi klausymas apie alfabetą, bet jei beabejojant pereis dar 20-30 metų, tai jau nebegalima bus sugrąžinti tai, kas nustota.

Vertė Jonaitis.

Evoliucija ukininkystės Lietuvoje.*)

I.

Buvusis ir dabartinis ryšis ukininko su rinkomis.

Kada žmonės nebuvo datyrę spėkos garo ir elektros; kada nebuvo dabartinių geležinkelio ir garlaivių, kiekviena ukė gyveno atskiriai nuo kitų, teip sakyti, užsidarius nuo svieto ir žinodama tik savo mažą apygardą. Tokios ukės viską, kas buvo reikalinga gyvenimui, pačios vienos stengėsi išdirbti. Pačiai užganėdinti visus savo reikalavimus — tai buvo plačiausias jieskinys pirmbuvusios ukės, kuri dėkui savo teip aiškiai užduotei, tapo pavadinta natūrališką uke.

Žinia, kad ir prie natūrališkos ukės vedėsi mainas išdarbiais, bet tiktai tokiais, kurie buvo atliekami arba duosniai rašdavosi kokioje salyje. Visiems žinoma, kad lietuviai jau gilioje senovėje prekiauvo su Phoinikais ir Rymėnais, jiems gintarą parduodami, o tapus krikščionimis prekyba ir didžiai prasiplatiro.

Kaip tvirtina Daukantas savo Lietuvos istorijoje, lietuviai XVI amž. jurėmis ir žėmės keliais leido į Rusiją „javus, medų, vaską, irkas, šikšnas, kailius, žirgus, rąstus, sijas ir kitą laivų medegą“. Kad prekyba Lietuvoje ir Žemaičiuose klestėjo, dar ir tas štigavoja, kad jų miestai: Varniai, Palanga, Šiauliai, Raseiniai, Kėdainiai turėjo savo Magdeburiją ir įpatingus miestvaldžius, savo dirvas, pievas, girias, ganyklas, savo sodus, rotužes ir pilis. Prekėjais tada buvo krikščionys, o ne žydai, kaip šiandien. Atmindamas apie tą, Daukantas negali užsiturėti nė nesušukęs: „Kur dingote tie aukso amžiai, tos laimos dienos?“

Vyskupas M. Volončiauskas primena 20 miestelių, kur buvo įvesta tiesa Magdeburgijos, kuri pasibaigė 1764 metų.**)

Bet jeigu ir daleisti, kad prekyba tada stovėjo gana aukštai, tai ji buvo ne rankose prastų ukininkų, ir visokių dvarponių ir kuningų, kurie platindami katalikišką tikėjimą suglobė daugybę žėmės, įtaisydami parapijas. Dvarponiai ir kuningai ir vedė prekybą, leisdami į užrubežį visokią neapdirbtą medegą,

*) resp. žemdarbiškos ukės.

***) Žemaičių vyskupystė I, lap. 17.

o ūkininkai, kaip pasilikusiai jau baudžiauninkai, mokėjo jiems donį ir mito vientik iš triūsavimosi apie apdirbimą žemės. Kad taip tikrai buvo, tai daro da tie dažnus badai, kurie kildavo Lietuvoje, neužderėjus javams. „Nū 1413 lig 1814 metų, sako Volončiauskas, Žemaičiams kliuvo daugiaus blogo, nē kaip doru. Metuose 1427 giedros, 1440 šalna išnaikino javus; daugybė žmonių išmirė badu; daugumas mito sukrusta medžių žieve.“*) Abelnai dažnus marai ir karės, o paskui spaudimas dvarponių ir kuningų taip buvo apsunkinę gyvenimą ūkininko, kad vargiai prabėgusi laiką galima pavadinti „aukso dienomis“.

Nebandydami išaiškinti, koksai buvo ūkiškas padėjimas kaimiečių baudžiatvos laike, priminsime tik, koksai buvo jų susinesimas su rinka.

Esant baudžiatvai, dabartiniai sodiečiai dirbo ant pono dvaro ar tai visą savaitę, ar tai 3 dienas, arba ir visiškai pas jį nedirbo, o mokėjo jam tik donį. Tas donis susidėdavo iš dalies apturėtų vaisių, kuriuos baudžiauninkas laimėdavo, dirbdamas ant pono žemės. Su rinka baudžiauninkas neturėjo jokio susirišimo, nės parduoti neturėjo ką, o pirkti irgi nieko nereikalavo, nės apturėdavo visus ūkiškus padarus ir maistą nuo pono. Pas poną jis taip pat turėjo sočiai ganyklų, o malkų ir sienojų jam ir nestoknodavo, nės pas poną žaliavo plačios girios.

Donį ponams valdimieriams, kaip jau pasakota, mokėjo grudais. Apturėtus javus pons šimtais vežėjų varė į Rygą, Liepojį arba kitus miestus, kaip tai darydavo garsus Karpis, kurio pirmieji vežėjai jau buvo Rygoje, kada paskutiniai tik taisėsi į kelionę. Šiandien sodietis ir mok donį, tiktai ne ponui, bet vyriausybei, ne javais, bet grynais pinigais. Ūkininkas priverstas šiandien paskutinius savo grūdus pardūti, kad tik apturėti pinigų, vyriausybei reikalingus.

Prapuola javai, nėra ko parduoti. Vyriasybė ne ponas, kuris, neužderėjus javams, ne tik ne apturėdavo donio, bet budavo dar priverstas penėti juos iš savo kešenės, kad jo baudžiauninkai visi badu neišmirtu. Randi pinigai didžiai reikalingi, ir jeigu ūkininkas neišsigali atlikti prigulintį mokestį, tai gali užleisti tvirtesnį ūkininką ant savo dubos, kuris mokės atsilyginti su mokesčiais.

Kągi tam silpnam daryti, kad nē nepalydėti savo duba?

Priseina pasiskolinti, o kadangi kiekvienam pinigai yra brangus, tai reikia mokėti aukštas palūkanas. Padirbęs skolą ūkininkas dažnai negali išsimokėti ir vis gilyn ir gilyn

kasmet į skolą brenda. Skoliną dažniausia pas žydus, kurie net vardą „siurbėlių žmogaus kraujo“ užsipelnė, bet tokių siurbėlių ir tarp pačių turtingesniųjų nemažai yra. Taip, Namiščio ir Vilkaviškių pavietuose, raso vienas tyrinėtojas, yra daug bežemių. Priežastis guli tame, „kad nekurie ūkininkai, skolindami su aukštomis palūkanomis, po 5 ir 6 dubas, paskendusiąs skolose, yra pajėmę.“*) Tas pats darosi ir kiekviename kaimė Lietuvos.

Į Tokiu būdu jau vienas reikalingumas parduoti javus, kad užmokėti mokestis, varo ūkininką į skolą, bet tuomi jo bėdos nepasibaigia, o juo tik prasideda.

Nukeliavęs ant rinkos su savo tavoru — grudais, kuriuos ar šėp, ar taip tur parduoti, ūkininkas išsižiuri didžiai silpnu. Prekiai ir visoki tarpininkai neužmiršta iš jo silpnumo pasinaudoti: iš pradžios jie prisitur nuo pirkimo, o kada jau privež daugybę javų, kas dedasi rudenyje, pamažin jų prekes. Čia nekalbame jau apie daug kitų smulkesnių nuskriaudimų ūkininko, kaip tai, apgavimas ant svėrimo, pripylimas su kaupu ir tt.

Bet pinigai reikalingi ūkininkui ne vien tik dėl mokesčių vyriausybei. Kapitališkas būdas išdirbimo paskutiniame laike išiveržė su visokiais pirkimais — tavorais ant rankų kaimiečių ir siulyja jam daugybę gerų ir pigių daiktų. Ne jaučiant pačiam ūkininkui, pas jį išdygo daugybė naujų reikalavimų, ar tai būde dėvėjimo, ar tai susinesimo. Išdygusie reikalavimai savo užganėjimui prašo pinigų ir pinigų. Nekalbant jau apie ganyklas, sienojus ir malkas, kurės privalo dar pirkti, ūkininkui rupi pastatyti šviesią grincią, be dūmų ir dar gal su skendėjais ar dokalkomis nudengtą. Naginės, čerkasai, drobė ir milas tapo permaintyti ant *pabrikinių* išdarbių, kaip tai čebatų, gelumbės, ir visokių kartunų ir perkelių. Daugel ir kitų išdarbių išiveržė į prastą grintelę kaimiečio ir brangus pinigai, kaip sniegas, tirpsta jo rankose, kaitinami naujos saulės — pirkinių dirbtuvėse išdirbtų. Tūlas tėvynainis, matydamas, kaip sena lieviška sermėga nyksta ir jo vietą užima kokios ten vokiškos „žaketkos“, ant išsitaisymo kurių ūkininkas dažnai atidūda paskutinį užėdytą grašį, gali pralieti asarėlę, matydams tame vasileidimą naujos Lietuvos kartos. Senieji ūkininkai nūlat bara ir rūgoja jaunumėnė, kuri yra karštesnė prie naujų pirkinių. „Čėdikit, vaikai, kiekvieną skatiką ir neleiskit ant kokių ten niekniekių“, taip šneka dažna motina mokindama savo vaikus, bet ir ji pati nematant vyrui, perka už grūdus šilkinę skarelę dėl savo dukrelės. Išleidimas

*) Žemaičių vyskupystė I, lap. 20.

*) Труды Варшавск. Статистич. Ком. С. 106.

kiekvieno grašio nors ir yra sujungtas su ilgu apsvaistymu ir beveik drama, bet tų grašių už javus taip mažai galima tepaimti, kad prisieina ir daug ką kitą parduoti. Daugybė išdarbių, kurie pirmiausia visai neidavo ant rinkos, dar tapo įtraukti į paprastą bėgį visų pirminių. Tas įtraukimas labiausiai pasilengvina su įvedimu geležinkelių, kurie ir menką grytelę suriša su tolymėmis svetimomis rinkomis, veždami ant jų mėsą, surius, sviestą, lupatas, virves, visokių medžio, kaulo, geležies išdarbius ir tt. Visi tie daiktai, apsidengę puikiu vardu pirminių, eina ant rinkos, visi parsidūda, kad tik gauti tuos taip brangius pinigus, o dar neseniai, nė vienas ukininkas, kuris taip stengdavos, kad jo duba būtų viso pilna, tų išdarbių ant rinkos ne nešdavo.

Persimainius medegiskoms sąlygoms gyvenimo, persimainė taip sakyti ir pati dušia lietuvio: dar nebėra tokio didžio viešingumo, nebėra tos atviros meilės, su kuria viens kitą lietuviai mylėdavo, tų aukštų ženklų buvusios naturaliskos ukės. Susinešimuose tarpo savęs šiandien greičiau galima užmatyti išrokavimą, nusilenkimą vieno prieš kitą arba stačiai atminimą senovės laikų. Kaip kožnas iš ukininkų atskiriai nuo kitų veda kovą už savo buvį, taip atskiriai jis ir linksmiasi, sėdėdamas dažnai vienas už butelkos degtinės...

II.

Gimniškos ir visuomeniškos sąlygos vedimo ukininkystės.

Gilioje senovėje kiekviena šalis, kiekviena gangreit giminė stengėsi pačios viską išdirbti, kas buvo gyvenimui reikalingas. Dabartinių rinkų, su kuriomis šiandien ukininkas taip suristas, tada visai nebuvo ir jos nebuvo reikalingos neturtingiems žemvaldžiams, kurie nevedė jokios prekybos su svetimtančiais. Po kuningais ar ponais budami ukininkai tik juos ir težinojo, mokėdami jiems donį javais, siaudais, sienu ir tt., tik apie tą ir tesirupino, kaip išgauti iš žemės tiek vaisių, kad būtų galima atsilyginti su ponu ir dar ganėtinai užcėdyti sav dėl pragyvenimo. Pas kiekvieną poną ukininkai — tada baudžiauninkai — žemę apdirbo taip, kaip jau buvo įpratę nuo senų senovės. Apie įvedimą pagerinimu budo išdirbimo, kurį gėl buvo įvesti kur kitose ukėse, turėjo rupintis patys ponai, bet mažai tesirupino, gyvendami dažnai po užrubežį ir visai ne įeidami į reikalavimus savo ukės. Jiems gana buvo tos dalies, kurią mokėjo baudžiauninkai, o jeigu ir jos neužtekdavo, tada lengvai galėjo būti padidinta: reikėjo tik baudžiauninkus labiau prispausti, reikėjo tik uždėti didesnius mokes-

čius, didesni donį. Siekiu ukininkavimo buvo ne patsai padidinimas ukės vaisių, bet vien tik aštresnis ir pelningesnis jų surinkimas.

Prie tokio budo vedimo ukės ukininkai būtų veltuo užsijimti kokių ten pagerinimų išdirbime žemės, nės ponas nepasivėlytų prisivinti tų vaisių uždedams aukštesnį donį, tų vaisių, kurie galėjo atsirasti su geresniu išdirbimu žemės. Todėl vedimas ukininkystėsėjo visuose dvaruose ir kaimuose labai silpnai, be jokių permainų, po senovei, kaip kiekvienas kampas, arba kiekviena giminė buvo įpratus vesti.

Po nupūlimui baudžiovos siekiai liuosos ukininkystės visai persimainė. Kaip kitos ukės, taip ir žemdarbiška buvo priversta pasirodyti su savo išdarbiais — javais ant rinkų, ant kurių susitiko su daugeliu kitų išdirbėjų tų pačių javų, bet kitose sąlygose, dažnai laimingesnėse, negu kokiose ji priversta juos išdirbti.

Kad suprasti siekius liuosos ukininkystės, peržiūrėme siekius abelnai kokios nors visuomenės ukės. Gyvenimas visuomenės susideda iš gyvenimo atskirųjų ukių, kurios, žinia, tur ant minties pirmiausiai savo pasivedimą, savo laimę. Žemvaldžiai ar kiti išdirbėjai visad jieško sav gerų pirkėjų jų išdarbių, ar tai javų, ar tai drobės, molo, mėsos — vis tiek. Geru-gi pirkėju rokuojasi tasai, kuris brangiau užmoka, kuris duoda išdirbėjui didesnį pelną. Tikslu kiekvienos ukės yra pelnas, kuris kiekvieną iš jų veržia išrasti geresnį pirkėjų, o tai yra užkovoti sav rinką dėl savo išdarbių arba tavorų.

Kuomi-gi galima tą rinką užkovoti? Tam tikslui yra tik vienas įrankius — reik pigiaus parduoti. Pigumas tavoro — tai smagiausias ginklas, su pagelba kurio visad ant rinkos pasiliksi ponu. Kaip-gi tada pasiekti tą pigumą? Pigiaus parduoti, negu pačiam tavoras kasztuoja, nėra galima, nės prisėitų uždengti dirbtuvę. Pasilieka vieną tik išeiga — reik pigiaus išdirbti pigiaus, kaip sako, produkuoti.

Ant papiginimo pirminių susideda daug priežasčių, bet labiausiai jis prideria nū pelningesnio surėdimo paties išdirbimo. Taip, geresni padarai, nors jte, kaip didžiai sudėtinės mašinos, ir kaštavoja brangiai, geresnis padalinimas paties darbo gali taip paaukštinti išdirbimą, kad kiekvienas tavoras reikalans daug mažiaus laiko savo išdirbimui, kaip be tų padarų, be tokio padalinimo triūso. Idant užturėti prie savę rinką kiekviena ukė privalo stenkiesi įvesti pas savę tą pelningesnį būdą išdirbimo, kad būtų galima pigiaus

už kitus išdirbti ir parduoti, ir dar turėti pelną. Sąlygos gyvenimo kiekvienos ukės reikalauja įvedimo visų tų pagerinimų, ar tai reikaluose išdirbimui padaruose, ar tai pačiam surėdyme išdirbimo. Ukė privalo prisitaikinti prie tų naujų reikalavimų, kaip pelningesnių, idant turėti atsakantį pelną, be kurio nebutų jokie išrokavimo vesti pačią ukę. Nuo pagerinimo būdo išdirbimo prideri pelningumas kiekvienos ukės, o drauge ir turtingumas tautos, nės ši paskutinė susideda iš daugelio tokių ukių. Galima tvirtinti, kad visas visuomeniškas progresas prideri nuo nupuolimo blogesnių ir įvedimo pelningesnių būdų išdirbimo, kurie dėkui angačiai technikai visuomenėje vis mainosi. Tiesos augimo žemdarbiškos ukės yra, žinoma, tos pačios, kaip ir visų kitų. Ukininkas privalo stengtiesi, kad išdirbimas, duokime, pūdo rugių atseitū jam kuo pigiausiai, kad parduodant jį butų galima apturėti didesnį pelną. Jeigu žemdarbiui Amerikos ar kitų kraštų išdirbimas pūdo rugių atseina teip pigiai, kad jis su pelnu jį gali parduoti po 50 kap., ant mūsų rinkų, tada ir mes esame priversti parduoti savo grūdus ir tik po tiek, nors patsai išdirbimas pūdo rugių atseitū mums brangiausiai, duokim po 60 kap. Tokiu būdu išdirbime atsiranda krizisai, kada priseina pigiausiai, negu patsai išdirbimas, kaštuoja, parduoti tavorus.

Kokios-gi priežastys susideda ant papiginimo žemdarbiškų tavorų — javų?

Visų pirmiausiai nuo derlingumo žemės, bet šis paskutinis prideri teipogi nuo įdėjimo į dirbamą žemę kapitolo. „Departamentuose Sekvanos nuo vieno gektaro žemės aptur 28.70 gektolytrų javų, ant salos Karsikos 14,26, o slenyse Alpu, kur visai mažos ukės tik, 8,57 gektolytrų.“*) Vienas prancuzas paduoda tokį išrokavimą: „Jeigu įdėti į gektorą 1000 frankų, tai galima apturėti 10% pelno, jeigu — 500 fr., tai 5%, o jeigu 200 fr., tai netik pelno, bet ir įdėtų pinigų negalima atgauti. Mažas lietuviskas ukininkas, vargiai apiversdamas su savo uke, negali ir mislyti apie įdėjimą kokio nors kapitolo į dirbamą žemę, o žiuri tik, koku būdu galima nuo jos daugiau atimti, daugiau išplėsti. Vaisiai tokio nuplėšimo gali buti užtėmyti ir pas mumis. Teip žemė dvarponių, kurie irgi mažai tesirupina apie priderantį nutresimą dirbamos žemės ir mažai te įdeda pinigų prie išdirbimo kiekvienos desetinos, siandien išduoda daugiau grūdo, negu žemė ukininkų. Pátvirtina tą tiesą Suvalkų rėdyba.**)

*) Krzywicki. Złudzenia demokratyczne.

**) Памятная книжка Сувалск. губ. 1892 г.

	Ant žemės dvarponių — ukininkų.	
Žieminiai kviečiai išduoda grūdus	5,3	— 4,8
Rugiai išduoda grūdus	5,3	— 4,6
Vasaručiai kviečiai išd. gr.	5,3	— 3,8
Avižos išduoda grūdus	5,2	— 4,8
Bulvės	5,6	— 5,9

Derlingumas žemės pasididin teipogi su įvedimu dauglaukinės ukės, sėjimo dobių ir kitų žolių, ką sodžiuose visai nėra galima pilnai atlikti.

Bet jeigu daleisti ir vienodą derlingumą žemės pas ukininką kaimietį ir didį žemvaldį mūsų ar kitame krašte, tai ir tada tas paskutinis aptur didesnį pelną. Naudojamas geromis mašinomis prie išdirbimo laukų, sueidams stačiai su pirmomis rinkomis, ant kurių leidžia savo grūdus ir tokiu būdu ne moka nieko jokiems tarpininkams, turėdamas kreditą susivienijimuose didžiųjų žemvaldžių, kaip tai Amerikos „trustuose“ didesnis žemvaldis aptur didesnį pelną, negu prastas kaimietis, nežinantis nė rinkų, neturintys jokio kredito ir tt. Maža ukė papuolusi į lenktynes su didesniomis ukėmis visos pasaulės, negali išturėti tokių lenktynių ir tur palengva nykti. Apsireiskimą tokio pranykimo Lietuvoje bandysime toliau išparodyti.

III.

Nupuolimas mažos žemdarbiškos ukininkystės.

Koksai padėjimas ukininkystės buvo greit po nupuolimu baudžiovos, galima suprasti iš tokio aprašymo Vasilčikov'o*): „Visi valsčionys Kauno rėdybos užsijima, sako Vasilčikov's, vlientik žemdarbyste; prekyba su visokiais vietiniais amatais be jokio išėmimo yra rankose žydų, iš kokios priežasties ukininkai jokio uždarbio netur nė rėdyboje, nė už jos rubežio. Žemė — tai vienintelis šaltinis atsilyginimui su mokesčiais ir užganėdinimui visų ukininko reikalų. Iš apskrito skaitliaus valsčionių 318800 dušių, valdytojais žemės tėra tik 208000 dušių, tokiu būdu skaitlius bežemių 10800 dušių arba 34%. Dubos valsčionių susideda iš 20 desetinių; sodžiuose esti ukininkai su 1/2, 1/4 dubos ir 3 desetims . . . Laike neužderėjimo javų arba teip bloguose metuose trečia dalis gyventojų pasi- lieka be jokio uždarbio ir jų padėjimas be jokios išėigos, kaip tai buvo metuose 1867 iki 1868.“

Toksai procentas bežemių darbininkų, ap- rokuotas greit po nupuolimu baudžiovos, su laiku turėjo didžiai pasididinti. Visų pirmu čia priminsime priangimą gyventojų, kuris

*) Князь Васильчиковъ Земледѣльцѣ и земле- владѣльцѣ.

turėjo sumažinti pirmbuvusias dubas. Apie Suvalkų rėdybą randame tokią žinią: „Skaitlius prigulinčios ukininkams žemės nuo laiko paskyrimo jiems dubų pasididino ant 1,6 %, skaitlius-gi gyventojų, jeigu apskritai rokuoti 1 % priaugančiųjų kasmet, per 28 metus pasididino ant 28 %.“ Iš tos priežasties didumas dubų turėjo didžiai sumažėti, kas tikrai ir atsitiko. Iš abelno skaitliaus 20 800 dubų, pusė per tą laiką perėjo į kitų rankas ir tapo išdraskytos į keles dalis. Žinomas lietuvių paprovis — padalyti tarp sūnų palikusia žeme, taip apsilypnina ūkį, kad net vyriausybė paskutiniame laike užgynė tokį padalinimą. Bet toksai užgynimas greičiaus buvo padarytas tik dėliai fiskališkų siekių, idant lengviaus būtų paūminti mokesčius nuo tvirtesnių ukininkų, ukininkams tai ne atnešė jokios naudos. Negalėdami pasidalyti žemę įpėdiniai broliai vis-gi turėjo išsidalyti tėvo palikimą; dažniausiai vyresnysis brolis išmokėdavo dalis visiems jaunesniems, iš kokios priežasties atsirado daug bežemių. Išmokėjimas-gi broliams dalios reikalauja ant karto daug pinigų, kuriuos priseina skolyti su aukštomis palukanomis pas žydus ar kitus geradėjus. Jeigu toksai atsilyginimas brolių tarp savęs ir pasibaigia be provų, kas dažniausiai buna, tai vis-gi duba tėvo palieka apsunkinta skola, iš kurios dažnai sunku ukininkui išsisukti.

Abelno skaitliaus bežemių darbininkų negalima tikrai privesti, nės žinios, kurias paduoda vyriausybės statistika yra didžiai abejotinos (juog tik valsčių raštininkai veda statistiką), bet jeigu spėti pagal vyriausybės žines, tada skaitlius bežemių kitose pavietaose siekia 60 % ir 65 %¹⁾. Iš 312 106 dusių ukininkų Suvalkų rėdybos, bežemių darbininkų buvo 185 153 tai apie 60 %²⁾.

Sumažėjimą ir nubėdnėjimą ukiškos gospadorystės Lietuvoje reiškia teip-gi skaitlius ukininkų kaimiečių, neturenčių arklių. Iš viso skaitliaus ukininkų, išdirbančių žemę, netur arklių

Kauno rėdyboje 10 %,
Vilniaus „ 14 %,
Suvalkų „ 18 %.

t. y. 42 vieta po daugumų arklių visose Rusų rėdybose.

Kad užsiturėti prie žemės nubėdnėjęs ukininkas priverstas yra blogiaus valgyti ir abelnai daug ką nutraukti nuo savo neatbutinų reikalavimų. Teip Kauno rėdyboje, kaip, žinoma, ir kitose, sodinimas bulvių didžiai pasididino. Metuose 1892^{uog.}, kada prekės

ant javų buvo didžiai nupuolusios, sodinimas bulvių pasididino ant 20 % prieš praėjusius metus. Sena ir plačiai prasiplatinusi nuomonė, kad lietuviškas darbininkas 4 kartus per sąvastę valgo mėsą, šiandien, regis, tur pranykti — bulves pasišiks jo dažniausių valgimų, kaip tai buvo Irlandijoje ar Galicijoje. Užėdyjimas mėsos iki darbimėtės laikui nėra šiandien matomas pas kožną ukininką. Man teko matyti, kad iš 20 kiemų viso sodžiaus mėsa laim darbimėtės buvo užmatoma tik 12 kiemų. Ką-gi valga bežemiai, skaitlius žurių, apima 2 trečdalius visų ukininkų, jeigu ne bulves ir sausą duoną?

Kad maistas abelnai tur buti labai silpnas, tai jau stigavoja ir tas, kad uždirbama alga lietuviško darbininko yra mažesnė ne tik sulygint su kitomis viešpatystėmis, bet ir su bėdna Rusija.

Vaitas iš Šeinių pavietao paduoda tokias algas darbininkų prie dvaro Vollovičiai. Darbininkas stiklo, krakmolo ir degtinės dirbtuvėse uždirba ant dienos ne daugiau, kaip 25 kap., o motėrė tik 15 kap. Jeigu sulyginti tas algas su algomis darbininkų Maskvos apygardos, tada paskutinių alga 3 kartus didesnė ant degtinės dirbtuvių ir 4 kartus — ant stiklo dirbtuvių. Valsčiuos Veisėjų ir Kapcievo (Suv. r.) darbininkas uždirba alaus dirbtuvėse po 7 rub. ant mėnesio, o Maskvos apygardoje po 11 rub. Dirbtuvėse medinių vinių tose valsčiuose darbininkas aptur per dienos po 20 kap. motėrė tik 10 kap., ant mėnesio 5 ir 3 rublius, o apie Maskvą tose dirbtuvėse darbininkas aptur 30 rub., 6 kartus daugiau, negu pas mumis.¹⁾ Mažumas darbininko algos mūsų rėdybose aiškiai pasirodo iš sulyginimo jos su alga kitose rėdybose. Teip alga darbininko ant metų su gospadoriaus valgimu

išneša ²⁾	Maskvos	red.	75,37 rub.
„	Joroslavo	„	75,41 „
„	Astrakansko	„	87,44 „
„	Tavridos	„	104,54 „
„	Naugardo	„	75,40 „
„	Livliandijos	„	80,05 „
„	Abchangielsko	„	55,35 „
„	Vilniaus	„	45,25 „
„	Kauno	„	43,00 „
„	Gardino	„	37,25 „
„	Volyniaus	„	30,25 „

Kaip matyti iš privestų skaitlių, prekė lietuviško darbininko yra daug mažesnė, negu kituose Rusijos rėdybose. Kasdieninis darbi-

1) Записная книга Ковенск. губ. 1894 г.

2) Памятная кн. Сувадск. губ. 1892 г.

1) Янжуль Московск. фабр. окр. от г. за 1885 г. стр. 103-4.

2) Отдѣл. департам земледовин за 1894 г.

ninkas ant savo valgyimo per metus. Suvalkų redyboje uždriba

vyras 95 rub.

o moterė 66 rub.

iš viso 161 rub.,

ko vargiai gali tenžtekti pragyvenimui. Jeigu skaityti vertę maisto per dienos darbininkui 10 kap., o darbininkei 8 kap., o vaikui po 5 kap., tada šeimyna su dviem vaikais tur išleisti per dieną 28 kap., o per metus apie 100 rub. Jeigu prie to pridėti mokesčiai už butą 18 r., vertę drabužių vyro 13 r., moterės 11 rub., ir 2 vaikų 10 r., tada darbininkui ant metų pasiliks tik 161 — (100 + 18 + 13 + 11 + 10) = 9 rubliai ant visų kitų jo reikalavimų*). Uždarius šeimos dvaro ordinarijos Seinų pavietė išnesa per metus tik 113 r., o Naumiesčio 146 rub., tai mažiau, negu yra reikalinga vargiagam pragyvenimui.

Teip žema prekė lietuviško darbininko prideri nuo to, kad mažai tėra tose redybose dirbtuvių, kur daugumas liuosų rankų galėtų gauti sav uždarbį: lenktynės tarp minių bežiamų darbininkų numazin iki žemiausių laipsnių prekę darbininko, prie kurios jis, silpnai valgydams, nebatnaujin jau išleidžiamos prie truso energijos ir tik prisitur, nuo staigo bado. —

Tokios sąlygos gyvenimo varo lietuvišką darbininką į kitus kraštus, į didelius miestus jieskoti sav laimės. Emigracija į Ameriką ir miestus Gudijos atima kasmet pasidauginantį skaitlių žmonių. Sako, kad dvejuose paskutiniuose metuose, kada prekės ant javų dar žemiau nupuolė, ant rinkų Rygos, Mintojos ir Odessos pripludo daugybė lietuvių, jieskančių sav uždarbio. Atsiranda drąsuoliai, kurio aplanko ne tik sostapilius, bet su visoms šeimynomis rengiasi net į tolą Siberiją, kur prižadą dūti jiems žemę, į Ameriką ir net į Afriką, kaip žirdėti paskutiniame laike. Išėina iš tėvynės dažniausiai patys tvirtieji ir drasieji vyrai, ką patvirtin išėivystė visuose kraštuose. Kiek žmonių kasmet — Lietuvą apleidžia, tikrai sunku pasakyti, bet galima spėti nors iš tokių žinių apie Suvalkų redybą. Iš viso skaitliaus gyventojų 674.000

išėjusių be pasportų	45,734	
iskeliavusių į Ameriką	20,348	
iskeliavusių į Lenkiją	17,380	66,082
iskeliavusių į Gudiją	7,371	24,751
		90,833

tai yra 1/7 dalis visų gyventojų Suvalkų redybos yra išvaikščiojusi. Iš valscių kasmet

*) Памяти. кн. Сувалек 1894 г.

išsidida daugiau pasportų. Teip, Kauno red išduotų metuose 1891 metinių pasportų buvo 10,144, pusmetinių 8,241, iš viso 18,385 pasportų, daugiau kaip 1890 metuose ant 4,6%. Regės gana ir privestų čia keletu skaitlių, idant perstatyti sav, kokiose medegiskose sąlygose gyvena kaimietis, koksai bėgis jo gyvenimo. Sumažėjimas apdirbamų dubų, prasiskolinimas ukininkų, apie kurį sunku paduoti tam tikrus škatikus, maža alga didelis skaitlius bežemių darbininkų ir jų išėivystė — tai vis paviršutiniai ženklai, iš kurių matoma silpnas stovis ukininkystės. Kiek ta silpna ukininkystė tur savyje spēkų, kad užsiturėti ant rinkų, kaip ilgai ji gali kovoti su naujais jos lenktyninkais-žemvaldžiais kitų kraštų, tai klausimai svarbiausi iš mūsų ekonomiskos politikos, kurį lygsiolaik mes visai dar nejudinome. Dar galima užsiganėdinti tik vienu paženkliniu, kad maža ukininkystė pasviro visai į prapultį. . . . Su laiku ji perėina į rankas tvirtesnių ūkių, kurioms, kaip matėmė, lengviaus eiti lenktynėmis su svetimais išdirbėjais javų. Tvirta ukininkystė gali prisitaikinti labjauš naujiems reikalavimams išdirbimo, įvesdama pas savę geresnius padarus, — ukiškas mašinas, apie kurias prastas ukininkas negali ir mislyti. Kaip greitai eina augimas tų didesniųjų ir tvirtesniųjų ūkių Lietuvoje, sunku pasakyti, bet visgi galima matyti atsirikimus, kur toksai pasididindimas didesnių ūkių yra aiškus: dažnai dvarponiai priperka nuo ukininkų sav žemės, o tvirtesni ukininkai apdirba žemę silpnesniųjų, imdami ją ant arendos, arba už vienas tik palukanas prasiskolinusių ukininkų. Toksai perėjimas vienu dubų į rankas tvirtesnių kaimuose ukininkų eitu daug greičiau, jeigu ne būtų uždraudimo parduoti žemę ir pirkti kiekvienam kur nori. Toksai užgynimas tur ant minties teip sakyti polytišką siekį, nės vyriausybei geriaus yra čiuolpti ir spausti apibiednėjusių ukininką, negu tvirtą gaspadorių, o paskui jis bijosi minių bežemių darbininkų, kur gal pareikalauti sav duonos ir uždarbio. Bet abu tie užgynimai nepasieki savo siekio ukininkai apima ant arendos apsunkintas dubas, išdirba jas patys, nors jos tebesirokuotų prie pranykusių ukininkų; teip-gi perka dalimis ir ant svetimo vardo. Medegiski reikalavimai pasirodo tokiu budu tvirtesniais, negu kokie ten įstatymai, kurie žinomia tik ant trumpo laiko gal suturėti išaugimą didžios žemdarbiškos ūkės, kurios reikalauja pelningesnis budas paties išdirbimo.

J. B.
Svarbumas ir naudingumas žinių paduotų šitam straipsnyje priverčia mus atkreipti ant jo įpatingą atydą, o podraugia ir kviesti kaip autorių, teip ir kitus mūsų sandarbininkus, kuriems prieinami atsakantie šaltiniai, dirbti toliaus šitoje linkinėje, rinkti kur ga-

Int atsakančias žinias, iš kurių paskui galima bus padaryti neišpasakytai pamokinančius išvedimus kaslink dabartinio ekonominio stovio Lietuvos ir kelių, kuriais turės eiti ateityje. Rd.

Reikalingumas statistikos.

II.

Užduotis įsteigtos Amerikoje 1893 m. „Lauryno Ivinskio draugystės“ buvo didžiai augsta ir plati. Teip, antrame jos atsisaukime į brolius lietuvius mes randame, kad jos „vyriausia užduotė yra supažindinti lietuvius su savo tauta, o svetimšalius su lietuva. Šią-gi pastarąją ji (draugystė) nusprendė atlikti per busiamą 1900 m. visavietinę parodą Paryžiuje, kur turi būti steigtas lietuviškas skyrius.“ Bet paskiaus ši paskutinė užduotė reprezentuoti Lietuvą ant visavietinės parodos, buvo atmesta. Draugystė užlaikė sav. tik vieną mierį — išpažinti medegiską, dvasiską ir dorišką Lietuvos padėjimą, kuri šiaip nutarė atlikti.

Negalėdama pati surinkti apie gyvenimą lietuvių žinių, kokias ji rėkavo už svarbiausias, draugystė manė, kad patys lietuviai duos jai visas tas žinias, jeigu tik jų užklausti. Todėl ji išleido porą atsisaukimų, kuriuose paduoda 135 klausimus kas link medegisko, doriško, dvasiško ir net isteriško ir etnografiško padėjimo visos Lietuvos. Draugystė teipgi ten drąsina, kad kiekvienas kaip mokas duotų atsakymą ant pastatytų klausimų, kad aprašytu nors savo kaimą, padėjimas kurio juog kiekvienas yra gerai žinomas. Norėdama pagarsinti savo užmanymą, draugystė išleidinėjo nemažai savo atsisaukimų žinomiems jai lietuviams, labjausiai kuningams, kuriems jug geriausiai yra žinomas gyvenimas jų avių . . . Išlaidinėjus savo atsisaukimus, draugystė galėjo tik laukti iš Lietuvos atsakymų ir aprašymų, kuriuos ji rengėsi išduoti ar atskirionis knygelėmis, ar straipsneliais laikraščiuose nuo vardo draugystės. Bet išduoti draugystei nieko nepriėjo, nes ji jokių atskirimų nesulaukė ir tegalėjo reprezentuoti tik savo silpnybę . . . Tokiu būdu ir vienintelis užmanymas draugystės — išpažinti Lietuvą jau beveik visai kreipėsi į prapulti, kur pražuvo ir reprezentavojimas Lietuvos ant parodos, bet vis-gi dar persikėlė per jures, tikėdamas fasti čia nors kokią sav. prieglaudą . . .

Ir tikrai, nėgi užduotė draugystės buvo tik viena tuščia svajonų entuzijastų? Nėgi ji neturi dėl apšvestumijos teisingo, ir tikro pamato ir reikalingumo, kad' beveik nepasirodžius turėjo liantėsi savo užmanymų? Kad toksai daleidimas nėra teisingu, veltuo čia būtų aiškinti apie tą jau augščiau kalbėta.

Jeigu užmanymas „Lauryno Ivinskio draugystės ir nepasivedė, tai kaltas ne patsai užmanymas, o visokios kitos priežastys, kurios užkirto jam keli. Pirmiausiai prie tokio nepasivedimo prisidėjo uždraudimas spaudos, kuris šiandien neduoda mums atlikti jokio viešo darbo ir net tokio nekalciausio, kaip rinkimas žinių apie kaimėti. Toliaus, draugystė išdygo Amerikoje, o ne Lietuvoje, kuri tik ir gal, buti. Rinkimas žinių per prastus kaimiečius, kaip tai manė draugystė, vargiai gali būti atliktas. Kad būtų kokia nors nauda iš visokių surinktų žinių, reik, kad kiekvienas rinkėjas maž-daug suprastų vienčiai paduotus klausymus ir lengvai galėtų ant jų atsakyti. Todėl klausymai tur buti teip aiškus ir tiesus, kad ant jų nė nepri-seitu duoti abejotinių arba ir tiesiai subjektyviškų atsakymų. Tuo-gi klausymai atsisaukimo visai negali pasigirti. Ir tikrai, ką galima atsakyti ant tokio plataus klausymo, kaip žmonės žiuri ant žydų, lenkų ar maskolių? Teisingu atsakymu gali buti tik vienas — žmonės „visaip“ ant jų žiuri. Panašią-gi klausimų tame atsisaukime nemažai, kaip štai 26, 27, 28, 31, 33, 34, 36, 71, 74, 80, 90, 125. Statant teip plačius klausimus, draugystė tur but užmiršo, kad ji šneka su kaimiečiu, kuris visai teip plačiai su mintimis nebė-gioja. Plataus ir pilno atsakymo apie gyvenimą kaimiečio galima reikalauti tik nuo žmogaus, apsipazinusio su klausymais statistikos ir gerai išmanančio ne tik savo kaimą, bet ir lietuvišką kaimą. Žinoma, iš tokių aprašymų nieko jau nebismesi ir juos, kaippo mažesnės ar didesnės vertės monografijas prisėitu pilnai atspausti. Visai nėra reikalinga, kad tokiose monografijose būtų apkalbėta daug klausimų, prie ko ar šėip, ar teip ragina suvienijimas visokių klausimų atsisaukime. Gana būtų ir vieno klausymo, jeigu jis tik kuo pilniausiai ir kiek galima plačiau būtų ištirinėtas. Pasakyti, kad reikia „supažindinti lietuvius su savo tauta“ nėra visai sunku, bet darbo prie tokio supažinimo užteks per amžius, nes negalima pastatyti rubežiaus tokiam supažinimui.

Kad ne klaidžioti nežinomais ir toliais keliais, kad neišklysti į visas šalis, bedirbant viešą tą patį darbą, reikia tą darbą aiškiaus išpažinti, reikia matyti ne tik jo pradžią, bet ir galą pagal Rymiečių patarlę *quidquid agis, libenter agas et respire spem*. Todėl iš pradžios galima užsiganėti išpažinimu tiktai medegiskų sąlygų gyvenimo mūsų kaimiečio, nors ir šis darbas didžiai yra platus.

Rinkimą žinių apie medegiską padėjimą lietuvių galima nors į tokius penkiuos skyrius padalinėti:

1. Koksai padėjimas ukiniukų - kaimiečių viensėdžių, desintininkų, grintininkų ir bežemių? - kaip smagiai eina persiskyrimas jų su žeme, kame yra silpnumas jų gospadoravimo ir kaip tokį silpnumą galima prašalinti?

2. Koksai padėjimas didžių žemvaldžių, kaip štai dvarponių, arendorių, kuningų ir turtingų ukiniukų? kaip vedasi gospadorystė didžiųjų žemvaldžių, koksai jų pelnas nuo žemės ir visokių kitų išdirbimų, kaip sviesto, surių, degtinės, alaus, cukro ir tt.? koksai padėjimas dvaro ordinarijos ir samdamų darbininkų, jų alga, darbas, valgymas, dėvėjimas, butas ir apšvietimas?

3. Klausymai apie visokius nuosalius ukiniukų darbus: koki amatai yra labiaus išsilavinę, koksai pelnas ir gyvenimas visokių išdirbėjų medžio, skūros, molio, geležies, drobės, miltų ir tt.? kokia alga ir gyvenimas samdamų prieš tokių išdirbimų darbininkų?

4. Kiek daug ir kokių prekiavimų užsijima ukininkai, ir dvarponiai, koksai jų pelnas, o teip-gi prekikų žydų? Koki reikalavimai prekikų iš ukiniukų ir kokios jų bėdos?

5. Čia paskiriame klausymus apie padėjimą ukininkės, kaipo gospadinės, jos duktės, jaunos ir senos tarnaitės ir apskritai lietuviškos moteries.

Jeigu čia pridėti dar žinias apie medžišką padėjimą iškeliavusių į svetimus kraštus lietuvių, jeigu išparodyti jų gyvenimą, tai vis-gi būtų galima spėti apie Lietuvos spēkas, apie jos ateitį. Ištyrinėjimas kiekvieno iš augščiau padėtų skyrių gali apimti nė vieną monografiją, kurias surinkus būtų labai naudingi išdūti vienojo knygoje po vardu „Lauryno Ivinskio draugystės“. Išduodant tokią knygą galima spėti, kad bus atlikta ir ta prieglauda, kurios reikalauja teisingas draugystės užmanymas, žinoma, su laiku toki išdavimai gali būti perijodiskais, bet ne laukiant, kas gali būti su laiku reikia pasistengti išduoti pirmą knygą. Kam patinka toksai užmanymas ir kas tik jam prijaudžia, meilingai yra užprašomas siųsti piningus ir atsakančius straipsnius į redakciją „Varpo“ su tam tikru paženklinimu „Lauryno Ivinskio draugystei.“ J. Berželis.

Lietuviai šiaurės Vokietijoje.

Ne per seniai „Varpe“ (1895 N. 11. pag. 177-8) aš trumpai, ale, man ding, užtektinai, parodžiau, jog visame krašte, kur šiandien Lenkai gyvena, taigi — pietunlink nuo etnographiško Lietuvos rubežiaus, net sulyg Karpatų kalnyne, randasi daugybė lietuviškų geographiškų vardų, iš ko, kaip aš sakiau, rei-

kėtų manyti, kad tenai senovėje, dar lenkiškiems slovenams ne atsibascius, lietuvių gyventa. Dar akyvesnis dalykas, kad, jaigūmes ant lietuviškųjų geographiškų vardų tardymus mūsų remsime, ir didelėje dalyje šios dienos Šiaur-Vokietijos lietuvių gyventą. — Teip pirmučiause nuo vakarų rubežiaus senovės Prusijos pradedant, būtent nuo Vistules upės, mes jau nuo Aeniaus Sylviaus žinome, kad dar, rasi, XIV simtmetije abu krantu tos upės, taigi ir šios dienos Pamarelių kampa, lietuvių apgyventa buvusi („Prutheni . . . ripas utrosque Wiscele amnis ac colunt“), ką ir etnologiški tardymai d-ro Mannhardto patvirtina (slg. „Aušra“ 1884 pag. 193). Užtėmytiną, kad ant viso didelio proto, tarp upės Vistulės, up. Odros ir Elbos arba Labos, ipačiai kur dar IX—XI simtmetyje teip vadinantieji slovenai polabiniai gyveno, užtinkame didelę daugybę liet. vardų kaimų, pylių, upių, azerų ir tt. Teip upės *Odra* vok. *Oder* vardan jau *Safarikas*, nors klaidžiai, buvo bandęs iš liet. *audra* išvesti, bet kuį vardą, kaip man kožnas žinovas lietuviškos kalbos pritarš, teisiau bus nuo liet. *Udra* išvedus (slg. up. *Udrupis*, azer. *Udrifar*, upė *Labu* (vok. *Elba*) tur teipogi tyrai liet. vardą („labas“ = geras). Dar XI—XII simtm. vokiskieji rastininkai, aprašdami plačiai to laiko gentis, paliai šitas upias gyvenusias, vadin jas daugiausiai lietuviškais vardais, nors, regis, jos tuomet jau buvo iš dalies apislavisuotos. Teip ant salos *Rugija* (vok. *Rügen*) gyvenę „*rugiani*“; „*veleti*“ ar „*veltai*“, kūrinos jau Ptolomajus minėjo (Ὠβέτται), gyveno ant salos *Wollin*, ties itaka up. *Udros*; toliau paliai marę gyveno „*moriseni*“; tarpe marės, up. *Travės* ir *Labos* gyvenę „*bodrici*“; apie pylį *Rucisburg* (*Racsburg*) gyvenę „*polabingi*“, apie pylį *Conno-burg* — „*smeldingi*“, paliai upę *Ukran* — „*ukreni*“; *Misnos* apygardoje — „*bethenici*“ (*Ditmar'o* „*Vethenici*“); paliai upę *Varnaw* — „*varnabi*“ arba „*varnavi*“; toliaus „*Linones*“, „*brizi*“, „*vaigri*“ a. „*vagri*“, „*rhetari*“, „*tolenšani*“ ir k. Šitos lietuviškų vardų gentės tuomet stovėjusios ant aukšto dabos ir apšvietimo laipsnio, ypačiai tikybe buvusi jų gyvenime aukštą vietą jėmusi. Žinoma, kad jų pylije *Arkona* buvusi didei garsi žinyčia visoje šaurėje; veltų arba veltų pylį *Julia* arba *Veneta Adomas* iš *Bremos* aprašo kaipo puikiausę tuomet visoje Europoje; kur buvusios dailios žinyčios; pylije gyvenę slavėnai, graikai ir kit. įvairios gentės. *Adomas* iš *Bremos* jų šventenyčioje miui „*olla Vulcani graecus ignis et Neptunus triplicis naturae*“. Po vardu „*graikų*“ reik, man rodos, suprasti senovės lietuvius ar prusus su jų panašia į graikišką kalbą; po „*graecus ignis*“ —

lietuviskajai Gadjijai („švent. ugnį“). Juog čion lietuviska tikybe viešpatavo aiškiai mums rodo vardai diev. *Podaga* ir *Prove*, kuriuos jau Safarikas su lietuviskais: *langus* (= *pādangē*) ir *provā* identifikavo. Akyvā teipogi, jog sitame krašte atrastos tapusios statuvos Perkuno su rūniškais parašais lietuviskoje kalboje. „Ypačiai dievmaldystė polabingųjų serbų — sašo Safarikas — vardai vietų veltų kampe ir Budryčių daug dangian, neng kitų slovėnų lietuviskumu atsidubda.“ Serbiškos gentės vardan *Milzai*, *Milziem* Safarikas išveda juo liet. *milžinas*, sakydamas, buk jie senovėje turėję kur parubežėje su lietuvišiais gyventi; serbų kampe jis atrado *Zirmunti*; to paties vardo vietą jis nurodo ir Lietuvoje; kitas serbiškas kampas *Skudici* teipogi turis identišką vardą (ir *Skuoda*) ir Lietuvoje; praradės vėl žmonių tokias lygiai jis atradęs pas serbus ir Lietuvoje. Ir kalbos serbiškos su lietuviska panašumą Safarikas užtėmyjo: serb. *vorna* = liet. *varna*, *vorta* = *variai*, *porsq* = *paršys*, *vorblak* = *žvirblis*, *žvirblukas*, *korvo* = *karvė*, *borlja* = *bāržda*, *breza* = *beržas* ir tt. Norėdamas priežastį atsiradimo lietuviskų elementų palabingųjų slavėnų kalboje susekti, Safarikas manė, buk veltų ir kit. genčių kaimynystoje su lietuvišiais gyventa. „Man ding — rašo Safarikas — juog tie vėnetai ir veltai jau gadynėje Ptolomajaus paliai jūrias, žemėje lietuvių, kurų ir latvių gyveno, laike savo tenai gyvenimo netik daugelį keremonijų (*obrzady*) ir papročių anų tautų pasisavino; iš ten išėję ir persikėlę į kampą paliai upę Odran, jie daugelį lietuviskų familijų, kurioms namie, rasi, ankšta o svetūr. laimės įieškoti malonu būvo, su savimi į naują tėviskę išsivedė.“ Musų laike, man ding, nebus reikalinga Safariko būdu atsiradimą lietuviskų elementų kalboje serbų, kurius vokiečiai ir šiandien *vendais* (*Wenden*) vadina, išaiškinti; lengviaus ir logiskiaus yra tą faktą išreikšti, priimant, kad veltai, vėnetai, vietininkai („*vethēnici*“), varnaviai, rugiai, smeltingi („*smeldingi*“) ir tt. ir tt. buvo lietuviskos gentės, kurios vėliaus su sarmatais susimaišydamos į teip vadinamas slovėnus pavirto, o dar vėliaus daugiur vietose tarpe vokiečių išnyko. Analogiskus paveizdus pragaisimo lietuviskų genčių tarpe slovėnų mes turime ant viso ploto Lenkijos ir Gudijos (*Bialorusija*); kaip kitur, teip ir čion, šiaurės Vokietijoje, is kalbos seniausių lietuviskų gyventojų liko tik geographiški vardai, kurie, kaip koki palaiantologiskā etnologiški hieroglyphai, laukia dar tūlo Champollion'o, Kurs galėtų juos perskaityti ir jų ženklinimą apreikšti.

Siaurės Vokietija apsėta yra daugybe vardų, kuriuos ne slaviskos, ne vokiškos etymologijos išreikšti negali; neabejotinai, tie visi vardai prigulės kalbai, kuri čion, dar slavėnams ir vokiečiams neatsiradus, viešpatavo. Generališkos, šio viso didžio ploto Vokietijos, mapos parankiui neturėdamas, aš čion paduosiu tik tuos vardus, kurie Meyer'io „*Handatlas'e*“ randasi ant viso krašto tarpe up. Vistulės, up. Labos ir Jurių, o kuriuos žinovai lietuviskos kalbos ir onomatologijos, be abejojimo, kaip lietuviskus pripažis. — Pradėkim' nuš *Pamarenų* kampo, šiandien vokiškos provincijos *Pommern*. Čion mes randame: up. *Persante* ir *Tollense*; pyl. *Kluppenow*, *Krien*, *Penkun*, *Balin*, *Gellin*, *Bakulent*, *Budow*, *Pyritz*, *Massow*, *Manow*, *Gollnow*, *Pielesborg*, *Gabbert*, *Labes*, *Lupow*, *Klötzin*, *Kallies*, *Karow*, *Maldewin*, *Sabes*, *Bubatz*, *Leba*, *Stripow*, *Zanow*, *Virchow* (= liet. „*Virkava*“), *Schlawe*, *Daber*, *Bütow*, *Rienow*, *Vlezen*, *Budow*, *Treptow*, *Leppin*, *Starkow*, *Jarmin*, *Pustamin*, *Rumelsberg* ir k.; ant salos *Rügen*: *Rambin*, *Plönesee*, *Jasmund*, *Wittow*, *Silenz*, *Tromper*, *Trent*, *Putbus*, *Garz* (= *Gardas*, *Gard's*); ant salos *Swinemünde*: *Margenitz*, *Pudagla*, *Goba*. Provincijoje *Brandenburg*: up. *Elde*, pyl. *Puttlitz*, *Gühlitz*, *Teltow*, *Berlin*, *Wetschau*, *Baruth*, *Kehmlitz*, *Krossen*, *Triebel*, *Sorau*, up. *Pleiske* ir *Schlippe*; pyl. *Kienitz*, *Bossen*, *Storkow*, *Lebus*, *Pinow*, *Tamsel*, *Soldin*, *Lukkau*, *Golssen* ir k. Tarp up. Labos ir marės kunigaikštystėje *Mecklenburg-Schwerin* ir *Mecklenburg-Strelitz* užeras *Kalpinsee* ir *Krakowersee*, up. *Warnow* ir *Maurin*, pyl. *Thulendorf*, *Sanitz*, *Sülze*, *Basse*, *Dargun*, *N. Kalden*, *Remlin*, *Rambow*, *Basedow*, *Gielow*, *Dackow*, *Briggow*, *Rosenow*, *Dolgen*, *Bredensfelde* (= *Briedlaukis*), *Dewitz*, *Gehren*, *Badrish*, *Kambs*, *Kiewe*, *Bütow*, *Poppentin*, *Dobbin*, *Paarsch*, *Bernitt*, *Warin*, *Witzin*, *Criwitz*, *Pinow*, *Tollaw*, *Gügelow*, *Bibow*, *Zurów*, *Satow*, *Doberan*, *Metsln*, *Warlitz*, *Eldena*, *Kaliss*, *Werte*, *Seddin*, *Kalnas Schmoksberg*, (= *smakokalnas*) * k. — Provincijoje *Holstein*: *Schulau*, *Berkenthin*, *Sarau*, *Linau*, *Barnitz*, *Genin*, *Dissau*, *Kletkamp*, *Clamp*, *Giekan*, *Perdöl*, *Rethwisch*, *Marnė*, *Timaspe*, *Jewestedt*, *Kiel*, *Salenter*, upės: *Trave*, *Bille*, *Brāme*, *Krūkau*, *Pinnau*, *Wekrau* ir k. Provincijoje *Schleswig* randasi daugybė vardų, sudurtų, kaip rodos, su liet. *upe* *apis*: *Rastrup*, *Nustrup*, *Jagerup*, *Bastrup*, *Stenderup*, *Maltrup*, *Grarup*, *Wilstrup*, *Skrydstrup*, *Hoirup*, *Jerup*, *Kandrup*, *Hostrup*, *Bilderup*, *Ahrup*, *Ulderup*, *Olderup*, *Sterup*, *Sörup*, *Satrup*, *Baustrup*, *Wanderup* ir daug kitų; teipogi ir sekanti vardai galėtų iš lietuvisko išaiškinti tapti: *Nipsau*, *Reisby*, *Kir-*

keby, Gjelsau, Taps, Tyrstrupk, Thyrašul, Lügum, Arnau, Wirlau, Kieding, Ulkebull, Oxbüll, Rinkenis, Klixbüll, Niebüll, Karrharde, Karlum, Bordelum, Breklum, Akebro, Siller Morašt (= sylo paške), Rüllschau, Rimmels Berg, Maldenit, Kahleby, Ulsnis, Rieseby, Armis, Olpenitz, Cappeln, Karby, Sieseby, Waabs, Borby, Norby, Warleberg, Treia, Poppenbüll, Tetenbüll, Ulvesbüll. Garding, Tating, ir k. Teipo-gi ir *Jütlandijos* lietuviški vardai: Weien, Gjellballe, Braminge, up. Seest, Koldingerau, Skänderup, Warndrup, Hjarup, Wandrup ir k.

Apie laiką išnykimo lietuviškos tautos šiandienėje Vokietijos mes neturim jokios žinios; liekanos liet. kalbos tur ir dabar užtėmytinas netik slovėniškoje (serbun polabiniun), bet ir vokiškoje (plattdeutsch) kalboje. Dar 1697 m. Jonas Cedrowski's, drauge su Bagusl. Radvilium, per Meklenburgiją keliavęs, rašo, juog tuomet jiedviem girdėti tekus arti Hamburgo prusišką kalbą. Cedrowskis, tarp kitų sako: „Ten apie Bitwieh'an radome ukininkus, kalbančius vokišką tarmę iš lietuviško („dialektem niemiëckim z litewska“); jie paeina nuo Geruliu („Erułow“), prosenių lietuvių“; ant kitos vietos jis vėl rašo: „Ir už Hamburgo yra kalbančių geruliškai“ („po Erułisku“) *)

Dr. J. B-s.

*) Pamiętniki historyczne w dziennikach Obuchowiczów i Cedrowskiego. Wydal M. Baliński. Wiłno 1859 str. 142. 144.

Tėvynės varpai.

Reikaljngumas statistikos. Drebėjimas kinkų. Lenkiškas svarstymas lietuviško klausymo.

Norėdami, kad darbas klotusi, turime gerai pažinti dirvą, ant kurios darbas atliekamas. Mes dirbame jau su viršum dešimtmetis ant Lietuvos dirvos, o turime prisipažinti, kad ta dirva mums beveik *terra incognita*. Pradžioje mūsų darbo, gadyneje lizmo, gana buvo žinot, esant Lietuva, lietuvių tauta, koki ten vargai ir prispaudimai lietuvių ir tt. Šiandien jau to negana. Šiandien jau reikia pažinti Lietuvos geografiją, etnografiją, ekonomiską ir politiską buvį ir tt. Duot-gi pamatą tvirtam pažinimui mūsų dirvos gali tiktai Lietuvos statistika yvairiose jos šakose. Nereikia mąn rodos aiškinti, kad statistika, mūs pačių surinkta, netik sustiprįs mums žemę po kojomis dabar, bet ir apšvies kelią, kuriuo privalome eiti toliau. Mes savo statistikos neturime visai, nors tūlas jakas statistikos svefimų šalių nunmanome labai gerai. Gražu juog žinot pvz., kiek žiurkių atlanko ukininko aruodą Belgioje, kiek per-metūs išgeria degtinės vienas gyventojas Anglijoje,

bet gėda mūms nežinot tuotarpu, kiek javų įpila į aruodą ukinkas Lietuvoje, kiek joje vienas pavietis prilaiko karčiamų. Iksiol vartojome kartais statistiskąs žinias, susstatytas činovnikų ir jau tik dėlto vienò negalinčias laukti ištikėjimo. Dėlto-gi imkimės prie savo statistikos patys. Čia darbo rasime visi pakaktinai. Prie rinkimo medegos, jeigu bus išleisti kiekvienoje statistikos šakoje ypatingi užklausymai, gali prigulėt kiekvienas, kas tik moka rašyt. Prie susstatymo surinktos medegos ras darbą augštesniejie inteligentai, rugojantiejie šiandien, neturi apie ką rašyt. Tik nenžmeskime šito užmanymo, kaip daug kitų užmanynų! —

Aure sutinka manę Motiejų Padauža ir klausia:

— Ar žinai, tamista, kaip dabar gali pažinti lietuvių inteligentą Maskolijoje?

— O kaip?

— Iš drebėjimo kinkų. Mat, kaip pernai vasarą pradėjo drebėt inteligentų kinkos, tai nepasiliovė drebėjusios iksiol ir perėjo jau į chroniską drebėjimą. Net gaila žiūrėt, nės jau ir policija iš ją juokiasi. Na, su drebėjimu kinkų tiek to — pasityčios merginos ir tiek — bet chroniska baimė paverčia žmones į avis. O šiandien lietuviams visai nepritinka ir neparanku but avims, šiandien jie privalo but drąsiais ir turėt labai aiškias galvas. Dabar Maskolijoje plačiai pajudintas lietuviškąs klausymas. Gali užklaust lietuvius: ko jus norite? O tuo-tarpu lietuviams, vieton atsakymo, galės parodyti tik drebėjimą kinkų. Bijau, kad su lietuviams šiandien neatsitiktų teip, kaip anuomet, kada Napoleonas I, pasisaukęs lietuvių deputaciją, užklausė: ko jus norite? Vieton atsakymo, lietuviams tik lankstė galvas iki žemės ir siekė bučiuot ranką, neištare nė žodžio. Tada Napoleonas pasakė: Toms avims reikia gero piemens. Bijau, tamista, bijau — tarė atsisveikindamas Padauža.

Drebėjimas kinkų manę prajuokino, bet ta chroniska baimė tai visai ne juokai: juog jos pasekmės skaudžiai atsiliepė ant laikraščių, o kas gali dar ieseit toliau.

Pernai lenkų laikraštis „Przegląd Wszepolski“, užkliudęs lietuvišką klausymą, parodė aiškų norą susitaikymo su lietuviams, padavė net sandoros pamatus. Matyt buvo, kad kalba apie sandorą lygats su lygum, o ne viespaties su vergu, kad Lietuvą pripažįsta per lietuvių sąvastį. Šimet taspat laikraštis jau atsaukia savo pernyksčius žodžius: Ne! mes negalimė išsižadėt Lietuvos! Negalime atiduot jos nė Maskolijai, nė lietuviams! Viskas, kas čia turi kokią nors civilizacijos vertę, tai pasekmė lenkų minties ir lenkų valios, lenkų institucijų ir papročių. Čia mūs

yra daug pagal skaitlių, čia daug daugiau ne kaip pusė gyventojų supranta ir kalba lenkiškai. Ir mes, turėdami tokius „triupus“ rankose, iš geros valios norime prisipažinti pralošę ir išsizadėt lošti toliau dėlto, kad kelis syk paeiliui nepasisekė gerai padalinti kortos? („Przegl. Wszeczpolski“ Nr. 8.)

Mes, lietuviai, perskaite tą atšaukimą ir pamatę, kad tie patys kaimynai, kurie mus kalbino gyventi sandoroje, šiandien svarsto mūsų likimą be mūsų žinios ir aprėžia mums politišką ateitį, visai nę nepasiklausę, ką mes ant to pasakysime, galėtume ištikro pabugti. Vienok nuo tokio nesmagumo atsiliuosojame, turėdami atmintyje, kad:

1. Apie mūsų politišką likimą svarsto be mūsų žinios tie, kurie patys yra politišškai nusibaigę. Tai-gi tuo žygiu negali mums šiame atsitikime padaryti nę gero, nę pikto. O snekėti gali sau, kiek nori, jeigu jau neturi ką veikti.

2. Yra didelė dalis — pripažįsta pats „Przegl. Wsz.“ — lenkų, kurie pataria atiduot Lietuvą lietuviams ir išranda, kad Lietuvoje lenkų dalykai pralošti jau galutinai.

3. „Triupai“, kuriais giriasi „Prz. Wsz.“, labai menki išvadžiojimai vietomis visai žydiški — tai mūsų ramumui kenkti negali.

Ant lenkų girpelnystės apie kultūrą ir kitokių vaisius lenkų minties, valios, papročių ir tt., suteiktus buk Lietuvai, atsakyta jau seniau „Varpo“ straipsniuose v. „Už ką mes lenkams turime būti dėkingi arba nedėkingi“ (1892 m. NN. 1, 2 ir 3), atspausnuose teip-gi atskiroje knygutėje. Man užteks tiktaį pridurt prie to lietuviškas priežodis: *Pagyry juods nelaukuots.*

Rėminias skaitliaus lenkų ant rubricelės t. y. tvirtinimas: kas katalikas tai ir lenkas — perdaug jau liuosas, kad galėtų turēt kokią nors vertę. Kiek pamenu, tai lenkai šitą-pat metodą laikymo katalikų per vieną su lenkais išmėtinėjo maskoliams, o šiandien patys vartoja.

Ta pati ir su skaitlium lenkiškai kalbančių.

Menki „triupai“. Nę dyvai, jeigu galima net kelis syk paeilini pralošti.

Vieną išvadžiojimų vietą parodysiu čitisa: „Tegul pvz. Vilniaus gubernija gauna išvien su kitais sauvaldystę ir seimukus ir sykiu įvyksta sulyginimas tiesose kalbų, tai kokia tuomet kalba turėtų but vartojama ant susirinkimų? Lenkų 18%—19%, beveik tiek žydu, o likusieji gyventojai dalinasi maž daug į dvi lygias dalis lietuvių ir bialorusų. Nę vieną iš tų dalių negamina daugumos ir neturi tiesos prie vadovystės, tai-gi lieka tiktaį pasirinkt kalba lenkiška arba maskoliška.“

Jeigu lenkų ir žydu yra sykiu 38%, tai lietuviams su bialorusais lieka da 62% arba skyrium 31%. Jeigu 31% negalėtų šiuo žygiu paminēt daugumos, tai juo to nepadarys. Rodosi, kad čia ant klausymo: kokia kalba turėtų but vartojama ant susirinkimų, greičiau galima atsakyt: lietuviška arba bialorusiška. „Prz. Wsz.“, kaip matėme, atsako: lenkiška arba maskoliška. Dėlko nę žydiška, o tik lenkiška? Jug žydu teip-gi 19%, kaip ir lenkų.

Puikiausias vienok to išvadžiojimo galas: „Tas pavyzdis“ (t. y. Viln. gub.) aiškiai parodo, kad Lietuva politišškai gali prigulėti tiktaį lenkams arba maskoliams — *tertium non datur.* Galėtų teip but, jeigu *tertium* prigulėtų nuq lenkų.

Prie galo straipsnio randame dar šitoki sakinį: „Prieš tą šalį (t. y. Lietuvą) ir jos gyventojus jaučiame pareigas ne kaipo permaldaujančią auką už kokias ten pramanytas kaltes, bet dėlto, kad mūsų tautiškam reikalui naudinga paremt tautišką ir politišką lietuvių samonę“.

Per visą straipsnį „Prz. Wsz.“ išpažino monopolį vien tik lenkų politiško ir tautiško skirtumo, neprileisdamas prie tų tiesų lietuvių, neduodamas jiems nę cyptelt, prilygindamas etnografišką skirtumą (žinoma, nę lenkų) prie dalinimo avių bandoje — štai išsyk maloningai remia ir politišką, ir tautišką skirtumą lietuvių. Išpėk dabar, žmogau, ko nori tas laikraštis? Ką vieną dieną pasako, kitą dien atšaukia, ką pradžioje straipsnio tvirtina, tai pabaigoje nžgina.

Vienok iš viso ko matyt noras, kad lietuviai lenkams bernautų. Ne, vyručiai! ir su bernu reikia pirma susiderēt, susitaikyt, o jus skiriante sau mus į bernus, visai mūs nesiklausdami, ar mes bernauti norime. —

Reikaluose lietuviškos poezijos.

Gūdotinas redaktoriau! *)

Ne syki skaičiau Tamstos atsakymus mūsų poetams ir rodas kokias jiems davinėjai; gal jos iš dakies ir būvo teisingos; bet ne visai: gal but kad eilios jų ir menkos buvo. Bet ar galimas daigtas, kad iš pirmo pabriežimo plunksnos išeitų puikus veikalai poezijos, tas ne galima ir mes nę žinome nę vieno poeto, kuris iš-pat pirmo sykio būtų parašęs amžiną veikalą. Ne! Nę vienas iš

*) Pildindami norą aūtoriaus talpiname jo užtėmymą ir prisistūstas eilias, tegul skaitytojas pats nusprendžia vertę prisistūstų eilių ir teisingumą nurodymų p. A.-s. Mes iš savo pusės galime užtėmtyti tik tiek, kad eilės išrodo mums silpnums, nors ir daug geresnės už daugybes prisistūstų mums eilių.

Jų parašė menkos vertės eiles, paskui tik pradėjo rodytis su geresnioms. Ir mūsų žmonės lietuviai ne daro „išemimu“. Parašė kas mažos vertės eilias, mes jam turime nurodyti, juog jos menkos ir dėlko, nurodyti silpnas puses jo eilių, bet jokiū būdu ne galime prisakyti: „ne rašyk eilių!“ Tuos pačius žodžius būtų reikėję atkartoti ir Mickevyciai, Puškinui ir kitiems, jeigu jie būtų paklausę tų žodžių, mes dabar ne turėtumem puikių jų poetišku veikalu. Jeigu kas palinkęs yra prie eilių, tegul sau ir rašo, gal jis ir ne parašys per savo amžį gerų eilių, kad ne tas, tai kits parašys ir mes sulauksime savo Mickevycią. Norim pakelti, sutverti mūsų literatūrą; prisakydami kožnam vienam, pradedančiam rašyti, kad jis mestų rašes; mes niekad ne sulauksime savo literatūros poezijos. Mes turime ne ginioti nuo rašymo, bet kaip galima raginti prie rašymo ir nurodyti, kiek galima kelią, ir kožnas vienas tegul sau rašo kas jam labiau patinka. Mes iš to galime tik naudą apturėti: turėsime visokeriopų raštų daugybę, iš kurių galėsime skirti geresnius ir juos spausdinti. Iš pradžios gal iš 100 prisiūstų raštų galima bus vieną atspausdinti, paskui-gi galima bus ir iš 10 vieną.

Tokiu būdu tik mūsų literatūra augs ir bujos.

Štai aš turin keles desimts eilių pradedančio poeto; išgavau aš nuo jo jas ir gavau daleidimą apgarsinti.

Pagal mano nuomonę jos beveik visos geros, nekuriš tikrai puikios poetiškos. Norėčiau aš paduoti jas ant apsvarstymo skaitytojams Varpo; dabar lieka tik prašyti Tamistos, kad patalpintumei jas Varpe; jeigu atrāsitate galemu padaryti tą, kitą syk atsiūsiu daugiau.

Štai tos eilės.

Kad pažinti miestą blogą
Viską aš beveik mačiau
Kaimą gimtinį ir stogą
Prastą po kuriu gimiau.

Ach! Tav' ašaros mamele!
Ne galėjo užlaikyt
Mano gimtiniai nameliai
Negalėsiu jus matyt!

Kaip gražiai javai juruoja
Mano gimtinės šalies
Mergos kaip gražiai dainuoja
Ne! aš neturiu daltes!

O kaip šiandien vargas spaudžia
Nėr kam nė pasigailėt
Niekš prie savęs čion ne glaudžia
Ir tavęš ne nor girdėt.

Dainos jus nekaltos mano,
Vamzdžio alapas meilus
Linksminote jus dar manę
Bet n'išgirsiu jau ir jus.

Ach! kam ašaros mamelės
Negalėjo užlaikyt!
Ach! jus gimtiniai nameliai
Negalėsiu jus matyt!

Pūskit vėjai, pūskit šiaurus,
Pūskite be paliovos,
Ir išpūskit vėtros žiaurios
Kancią iš jaunos galvos!
Ko nelaimės manę jauną
Vargina iš pat mažens,
Kam nė giltinė ne pjauna
Laukia kol pastosiu sėns?
Ko aš laukiu, ko aš augu?
Kam nešioti tuos skausmus?
Kodėl nėr ant svieto draugo
Kas suprastų tuos jausmus?
Užkit vėtros, audros šiaurios
Užkit naktuje, dienoj',
Lai užgėsta kancios bjaurios
Mano širdyje jaunoj'.

Vargdienėlis.

Užgimė viens praščiokėlis,
Niekš to nežinojo;
Emė augti vargdienėlis,
Apie jį nieks nedamojō.
Kaip paaugo vargas spaudžia,
Reikia duonos sav jieskotis;
Niekš prie savęs jō neglaudžia
Apie jį nenor galvotis.
Buvo geras ir patogiai
Vargšas su visais šnekėjo,
Bet jį vargo spaudė smogiai,
Niekš žinot jō nenorėjo.
Kožną dieną praščiokėli
Vargas, bėdos vienos graužė
Ir į grabą vargdienelio
Kuną silpną tuo parlaužė;
Kaip lydėjo vargdienelį
Niekš ant to nė neatbojo
Graudžiai verkė motinėlė
Svetimi tiktai žiopsojo.
Ir užmiršo vargdienėli,
Jau ir tie, katrie žinojo
Verkė jō tik motinėlė
Bet ir ją tuo palaidojo.

Senas klausymas — vis naujas.

Nelaimingas! Niekad nepabaigtas, ne išrištas „Senasis klausymas“! . . . Argi mes jō niekad neišrišime?! Prasidėjo aną met saukimu: „Draugiją duok, mums lietuvai-

čių!" o ši met užsibaigia teip, juog išeina, kad lietuvių mums nereikia. Nės pas p. R. U. pirmame Varpo numeryje stovi: „geram lietuviui — darbininkui verčiau ne vesti nė šiekios nė tokios pačios dėl didesnės naudos Lietuvos“ . . . Ar matote visi tie, kurie ligšiol kėlėte klausymą apie lietuvaites, buvote ar menki darbininkai, ar ne lab te norėjote atnešti naudą tėvynei. Nesmagus mano daleidimas, bet pagal minėtą žodžių p. R. U. reikia daleisti. Ir dar kėlėte visą tą klausymą nereikalingai, per nesupratimą.

Ne, p. R. U., ne teip lengvai išriša toki klausymai. Nenorėdamas, kaip sakai, kelti senojo klausymo, duodi savo išrišimą. Kalbi Tamista apie išnašumą darbo laimingai, net vedusio ir nevedusio. Perprašau, atleisk Tamista, skaičiau Tamistą straipsnį keletą sykių, bet ne galiu niekaip suprasti, iš kur, kaip tai — „išeina, kad darbo išnašumas . . . , neg nevedusio.“ Nesuprantu, ir nematau, iš kokių Tamistos žodžių, „išeina!“ Ar iš to, juog žmogus, kuris yra vedęs, norės laimės savo šeimynai kaip sakai, ir atsiskakus nuo darbavimos ant gero tėvynei.

Aš iš to išvesčiau, juog vienas — nevedęs, — bus tvirtas darbininkas, o antras laimingai vedęs, nustos dirbęs; bet apie išnašumą čia nebebus kalbos. Ar šaip, ar teip suprasime, bet aš ant savo galvos neimu nė vieno iš šių daleidimų, nė žmogus, kuris bijos nukentėti, ar jis bus vedęs, ar nevedęs, nė pradėti nepradės darbo, kad ir būtų kada pradėjęs, vis tiek iš tokio maža nauda, o jeigu Tamista kalbi apie „gerą darbininką“, su juo to buti negali.

Palieka dėl manęs svarbiausias klausymas. Sakai, — neveskite, jai norite buti gerais darbininkais! ant to galima atsakyti: Jeigu Tamista gali sau tokį prižadėjimą padaryti ir jausti, juog vedęs nustos darbavęsis; — ištikrą Tamista nevesk (bet ar-gi teip bus lengva Tamistai išpildyti?! . . .). Bet mums palik, daleisk patiems apie tai manyti kitaip.

Gerai, vyrai, neveskime nė vienas! Kas iš to išeina. Išeina, kas jau buvo kitą syk kalbėta, kad mes neturėsime inteligentiškų lietuviškų šeimynų, busime vis vieni, kaip stagarai, ir kas ves mūsų darbą, kas bus mūsų ipėdiniams?! Kasmet sunkiau ir sunkiau yra ukininkui leisti į mokslą savo vaikus iš dangelės priežasčių, skaitlius jų mažinsis. O jeigu inteligentas bus vedęs, turės sunus ir dukters negalima daleisti, kad jie negantų apšvietimo jokio, nors nė mokslainėse, — pats tėvas, ar motina, gali juos apšviesti, jeigu negalės leisti į mokslus; — vis-gi jis galės į savo vietą ant dirvos darbo tėvynei statyti vaikus. Tamista nuo mūsų

tą atimti, sumažini tokiu būdu skaitlių mūsų ipėdinių.

Antrą. — Ar jau tai ne buvo pirmiau tokių pranašų, kurie skelbė: „dėl pasekmės idėjos, neveskite.“ Ar mes nematome, kas iš to išeina. Kiek pas mus kunigų, jiems ne valia vesti; koks jų padėjimas, koks išnašumas darbo; kiek tarp jų yra, kurie suprasdami savo padėjimą būtų užsiganėdinę juom? Koks klaidingas padėjimas! Dar čia prisideda visa sistema seminarijų, kurie steigia ant to, kad kožnas mokintinis žiurėtų į moteriškę, kaip į kokią pikta dvasią. Bet mes to įkvėpimo neturime, žiurime ant jos, kaip ant žmogaus gražiausios lyties. (??)

Ne visada protas gali pergalėti jausmus, pertai ne visada ir išpildomi yra protavimai žmonių, nors jie ir būtų iš dalies teisingi. Keno protas yra teip galingas, juog jam niekas visi žmogaus jausmai, — jis laimingas, — tada kas kita, ir aš tiksiu ant to, kad išnašumas darbo tokio vyro nevedusio bus didesnis, ne kaip, kad jis būtų vedęs; bet ne dėl tų priežasčių, kokias p. R. U. nurodo, suvis dėl kitų. Tokiam žmogui nereiks nė priimti, kad jis nevestų. Bet, ar geistina, kad visi žmonės virstų į tokius, kits klausymas, apie išrišimą jo, užtylėsiu, tegul išriša skaitytojai ir p. R. U. Bet jeigu mes visų niekų bijosimės, kaip nurodo p. R. U., tai verčiau ne reikėjo nė pradėti darbą pakėlimo tautos, kaip sako gudai: „Vilko bijaisi nė į mišką neik.“ Gerą mes galėsime įtekmę ant žmonių prasčiokų daryti, nėra ką sakyti!!

Mes turėdami šeimyną, mesime darbą teip augštą; o prasčiokus, kurie tur šeimynas, prikalbinėjame, kad skaitytų, darbuotus ant labo tėvynei. Ar tai gal jie yra garantuoti nuo iškelimo administratyvišku būdu ir nelietuviškus kraštus?

Ar-gi vėl lietuvis, geras darbininkas, iškeltas į nelietuviškus kraštus, apsipils ašaromis ir nuleis rankas?! — Geras tai būtų darbininkas, kuris galėtų darbuotis tiktai tada, kada saulė puikiai šviečia, vėjalis šiltas duksnoja, paukšteliai čulba, rutelės kvėpia; bet štai užėjo audra, pakilo šiaurys, dangus apsiniaukę, žaibai blizga, griaustinė griauana, — mano „geras darbininkas“ nuleidžia rankas ir gatavas pulti ant kelių prašyti, kad susimylėtų ant jo gale, kuri sukėlė tą audrą. Tai gėda, didi gėda tokiam „geram darbininkui“, kas jo per gerumas?! nedaleidžiu, kad teip būtų su geru darbininku. Bet dar geriau kitsai darbininkas, matydamas, nė — nematydamas, bet girdėdamas, kad ten ir ten ištiko audra, išverti paramtį tėvynės; — jisai protauja: „meteorologija dar žemai

stovi, negali ji spręsti, kur bus audra, kur ne; tai gali but ir ant mūsų lizdo galvų, — gal buti, — gal ir mums, kad ir ne visiems, bet galvai lizdo buti nesmagu, gal ją iš lizdo išmesti: „Dieve, kas bus tada su mažaisiais“?! kur dings jie vargšeliai, kas juos penės?! ką veiks, kur dings jų skaisti, graži motinėle?! Nebematysiu jų! . . . — Ai, ai, ai, kokios rusčios mislios, kas tai bus?! Pulkim tuojau maži didi ant kelių, melskim, prašykim, kad ta nesuprantama galė, kuri užtraukia audrą, aplenkту mus, ne kliudytu mūsų šilto lizdelio!“ Galė! . . . bet galė aukų reikalauja, mažai jai maldu — tai šia, imk, imk, kas tau patinka, nors mano dorybę, sąžinę, visą ką, tikt . . . tikt lizdą palik šiltu, teip šiltu, kaip ligšiol jis šiltas buvo!“ Galė aukas ima, nusimalšino gal ir audra, kurios dar nė matyt ne buvo matyti; neužklupo ant lizdo mūsų vyras. džiangiasi, laimingas, sako: „matote, kas tai yra, ką gali malda ir . . . ir aukos!“

Bet dovanokite, skaitytojai, atleiskite; apie dorą ir išmintį tų žmonių aš abejoju.

A—s.

P. S. Nežoriu aš kelti polemikos, nės sunku ją vesti, kadagi laikraštį apturi mėnesinį, ar daugiau prasliskus po išėjimo. Bet negaliu užtylėti ir daleisti, kad sądarbininkai Varpo, teip pessimistiškai žiurėtu ant savo draugų ir dayinėtu jiems visokiūs receptus nuo nebuvusių ligų. Mums reikia, kiek galima, pakelti dvasę skaitytojų ir . . . ir rašytojų, bet ne nužeminti.

Iš Prūsų Lietuvos.

Apie draugystę „Byrutę“. Jau 11 metų skaito savo amžiaus draugystę Byrutę. Skaitlius jos draugsanarių daango jau iki šimtu su viršum. Ne viens tikėjosi Byrutę pastosiant Herkulium Lietuvos ir lopšyje dar beėsant nugalabjsiant žalčius tėvynės. O jinai tuom tarpu, ažnot sukurti Lietuvoj' tokią karštą patrijotizmo ugnį, kuri vokiškoms angims lizdą per-karštu padarytu, tiktai savo vargus vargsta, su kuriais ir turi sav gana darbo.

Ji vargsta dėl to, kad serga vidaus liga. Jau išpradžių labjausiai ją silpnino ir dabar silpnina asábiski ginėai ir privatiški nesutikimai jos sanarių. Ažnot pritraukti prie savės ir prilaikyti intelektualiskas spēkas, Byrutę jās neapkentė ir atstumė nuo savės. Daktarą Bruažį iškniso iš draugystės ir šendien dar nesirupina tą klaidą atjaisyti. Buvusis „Varpo“ redaktorius (ne quasi redaktorius) yra dėl Prūsų Lietuvos didelei užsi-pelnes. Ar užstojo ji draugystė, kaip denunciacijos ji vargino, ir jis beveik pastogės

buvo netekęs? Ar rupinosi d-stė užlaikyt dėl savės tą dvasiską sylą?

Atviro žodžio neapkentė, neapkentė kritikos! Draugystė prašalino du draugsanariu tik už tai, kad anuodu reformų geidavo. d-stė išsirinko du garbės sanarius svetintaučius. Ar Draugystė neatrado tarpu savo vientaučių, kuriems tokia garbė prigulėtų? Ale tai iš to paeina, kad draugsanariai Byrutės nepažįsta Lietuvos dalykų. Tiesiog klausiu, kiek draugsanarių pažįsta visus nuopelnus savo garbės draugsanarių ir nuopelnus nekurių garbingų lietuvių. Ar skaito nors 50° draugystės draugsanarių *Varpą* arba *Ukininką* arba kokį-nors amerikonišką laikraštį, kuriuos skaityti neatbutinai reikalinga, idant apsipazįti su Lietuvos reikalais?

Apie organizaciją *Byrutės* irgi galima daug pasakyt. Raštinyčia bei knygynas tokios d-stės turėtų išrodyti lyg arkyvas viso judėjimo Prūsų Lietuvos. Ale ką gali to geidauti, jeigu ne visi susiėjimai ir svarbesniejie atsitikimai draugystės raštinyčioj' įrašyti? Knygynas dabar berods Tilžėje. Ale kas naudojasi iš jo, kas nor naudotis ir kas gali naudotis? Ak, tokiam knygynė turėtų ir galėtų but surinkta visi lietuviški išdavimai! Tokiu budu pasidarytu puikus surinkimas lietuviskų knygų ir laikraščių, kuris turėtų neišpasakytą naudą, kaip dabar, teip ypač ateisenčiuose laikuose. Jame, kaip veidrodyje, matytusi visas eigis lietuvisko judėjimo! Atsiminkim, kad didžiojoj' Lietuvoj' tokio lietuviskų išdavimų sudėjimo dar ne greit galime susilankti. Taigi ant Prūsų lietuvinikų guli pareiga rūpintis įtaisyti *lietuviską archyvą!**)

* 20 karvelio (aprilio) m. laikė draugystė *Byrutę* savo visuotinį susirinkimą. Dienos eilijoj' buvo: Perkratymas išdo (skarbo) ir skyrimas vyriausybės, o galutinai užmanymai. Paminėtos dienos eilios negalėjo draugystė atlikti: Skarbininkas nepribuvo ant susirinkimo, mat, žmogus nežinojo, nesa neskaitė nė vieno lietuvisko laikraščio, ale užtai vokišką. Vyriausybė tapo skirta; buvo išskirti: redaktorius Lapins — viršininku, redaktorius Kiošis — jo vietininku, kupėjus Smalėjus — raštinku, statytojas Plota — jo vietininku, kupėjus Plota — skarbininku, statytojas Jagamastas — knyginku.

Užmanyta tapo — draugystės vasarinę šventę švęsti 21 birželio (junijaus) mėn. paprastu budu; iš draugystės išdo (skarbo) atspausiti *Lietuvos Istoriją* dėl Prūsų lietuvių su gotiškoms raidėmis. Tą darbą atlikti paveda komisijai išrinktai iš: redaktorius

*) Tai teisybė, kad toksai lietuviskas archyvas butų dalykas didelės svarbos dėl visos Lietuvos. Rd.

Lapino, redaktoriaus Kiošio, statytojaus Plotos, statytojaus Jagamasto, ir kupčiaus Zubaičio.

Šita komisija 26 karvelio (aprilio) mėn. laikė savo pirmutinį susėjimą ir tada nusprendė tą istoriją sutaisyti pavidale istorijos Skirmantytės į vietas, kurios neaiškios arba klaidingos, pertaisyti pagal geresnes versmes. Visos ikišiol rašytos lietuviškos istorijos rašo daugiausiai apie Didžiąją Lietuvą. Reikalinga išaiškinti istoriją Prūsų Lietuvos ir jos pakliuvimą po vokiečių jungu. Komisija pasitiki, kad inteligentai Didžiosios Lietuvos, kiek galint, šelps darbuose komisiją duodami rodas ir parodydami versmes.

3 gegužės (mėjos) mėn. Byrutė turėjo Ragainėje susirinkimą. Dėlei prasto ordo ir apyrbės sąlygų tik keli svečiai tepribuvo.

Dienos eilioj' buvo pranesimas: Siekis (mieris) draugystės Byrutės. Apie tai kalbėjo p. Z. Siekis Draugystės Byrutės yra stiprinti prisirišimą prie tėviškės ir užkurti širdyse lietuvių patriotizmą. Pamatai tautos — tai vienokia kalba, vienokis budas ir vienokia praeitė (istorija) — vienos giminės. Šitie dalykai įspaudžia giminei savo įpatiską ženklą ir atskyrta ją nuo kitų. Du pirmutiniu pagimdo prisirišimą prie tautos, trečiasis — patriotizmą. Byrutė nori prilaikyti ir atgaivinti lietuvišką kalbą, ji švenčia šventės, nori išlaikyti lietuvišką budą (dainos, teatrai), platin pažinimą istorijos, nori įkurti patriotizmą. Byrutė nori išlaikyti pamatus lietuviškos tautos.

Naujai pristoję prie draugystės vienės draugšarais. *Jaunutis.*

Pataisymas klaidų.

Nr. 1 „Varpo“				
pusl. 8 eil. 17 nuo apač. po kair. parašyta	Eilėse „Maniemsiems“ paskut. žodis	Lietuviams	turi but	kiekvienas nerašantis.
		neslygsta	„ „	nestyggsta.
Nr. 2 „Varpo“				
Eilėse „Vilija“ vieton		atolinta	„ „	atolinto.
„ „ „		Varysė lietuve	„ „	Varysė lietuve.
„ „ „		ašarelis	„ „	ašareles.
Traged. „Keistutis“:				
Tarp vardų vieton		Adona	„ „	Aldona.
pusl. 15 eil. 5 nuo virš. po kair. vieton		laimindamas	„ „	laimindams.
„ „ „ 9 „ „ po deš. „		pasilenkt	„ „	prasilenk.
„ „ „ 19 nuo apač. „ „ „		prasidėjo	„ „	prisidėjo.
„ „ „ 2 „ „ „ „ „		uždugė	„ „	užgūgė.
„ 16 „ 9 nuo virš. po kair. „		dera	„ „	dora.
„ „ „ 19 „ „ „ „ „		mumis	„ „	mumis.
„ „ „ 6 nuo apač. po deš. „		kartą	„ „	kardą.
„ 17 „ 20 nuo virš. „ „ „		prapulti	„ „	prapullti.
„ „ „ 27 „ „ „ „ „		brangiausi	„ „	brangiausia.
„ 18 „ 8 nuo apač. po kair. „		svečius	„ „	svečias.
Nr. 3 „Varpo“ Trag. „Keistutis“:				
„ 30 „ 12 nuo virš. po deš. „		bijotas	„ „	ligotas.
„ 31 „ 26 „ „ po kair. „		man	„ „	mano.
„ „ „ 23 „ „ po deš. „		skriaudims	„ „	skriaudimo.
„ „ „ 28 nuo apač. „ „ „		pažvelgt	„ „	pažvelgti.
„ „ „ 1 „ „ „ „ „		— Ji	„ „	jis.
„ 33 „ 24 nuo virš. po kair. „			„ „	Leisti? ne! greičiau aš.
„ „ „ 16 nuo apač. „ „ „			„ „	Ir nesislėpki prieš mane! Pažietu.
„ „ „ 16 „ „ „ „ „		kitok	„ „	kitoks.
„ „ „ 2 „ „ „ „ „			„ „	Tiktai istark man tu meilės žodelį.
„ „ „ 17 nuo virš. po deš. „		atminti	„ „	atmintį.
„ „ „ 8 nuo apač. „ „ „		prapuolei	„ „	prapuolei.

Nuo redakcijos.

18 Nr. 1896 m. „Vienybė Lietuvininkų“, buvo patalpintas straipsnis „Iš Prūsų Lietuvos“ kur tarp kitų išdėrgtas yra vienas mums pažįstamas vyras, p. Zubaitis, kuris tiesiog denucijantu tenai išvadįtas. Mes iš savo pusės galime užtikrinti, kad tasai atsisaukimas neteisingas. Pasitikime kad „Vienybė L.“ atsauks tą melagingą žinią. *Red.*

Apgarsinimai.

Kandidatas filozofijos (Prusas)

įieško nuo 1. d. Spalių kondicija naminio mokiniojoaus Lietuvoje. Atsisaukti reikia į redakcija.

Atsakąs redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje. — Spausdinta pas Otto v. Mauderodę, Tilžėje.

Užprašymas.

Ar yra žodžiai: dvipa arba dvjpas lietuviškoje kalboje pažįstami ir ką jie reiškia? Žinias siųsti į redakciją Varpo.

„Ukininko“ priedai.

Išėję iš po spaudos „Ukininko“ priedai 1896 m.:
Nr. 1. Kaip gelbėti gyvuolius nuo įspūtimo etc.
Nr. 2. Apie žemės vidurais. *Red.*

Turinys.

Dėl klausymo apie alfabetą Lietuvians. *Versė Jonaitis.* — Evoliucija ukininkystės Lietuvoje. *J. B. Reikalingumas statistikos. J. Berželis.* — Lietuvini šiaurės Vokietijoje. *Dr. J. B-s.* — Tėvynės varpai. — Reikaluose lietuviškos poezijos. *A-s.* — Senas klausymas — vis naujas. *A-s.* — Iš Prūsų Lietuvos. *Jaunutis.* — Pataisymas klaidų. — Apgarsinimai.